

ver indholdet af en manuskriptsamling (s. 13). Det gør den efter det nærmest selvindlysende ordningsprincip: instrumentalmusik, vokalmusik, dramatisk musik, skitser m.m. (heri indbefattet arrangementer og afskrifter af andres værker plus en desværre uspecificeret samling teoriopgaver) med hver hovedgruppe underdelt på lige så oplagt vis, f.eks. instrumentalmusik: orgel, klaver, violin, violon og klaver osv., til og med værkerne for symfoniorkester og koncerterne. For de enkelte numre – i alt 415 – gives der et stærkt sammentrængt, men klart og dækkende signalement af de pågældende manuskripter. At man for de trykte værkers vedkommende har set bort fra Fogs og Schousboes nummerering kan umiddelbart forekomme mærkeligt; den er jo forlængst blevet standard inden for den internationale Carl Nielsen-forskning. Formentlig skyldes det, at den nu iværksatte udgivelse af Carl Niensens samlede værker vil nødvendiggøre en radikal omkalfatring af den veltjente FS-fortegnelse medsamts dens værk-nummerering.

Det ligger i selve værkets art, at ingen fremtidig Carl Nielsen-forsker vil kunne komme uden om Bjørnums og Møllerhøjs katalog. Arbejder af denne slags medfører et ansvar og et krav, som de to bibliotekarer klart nok har været sig bevidst og formået at leve op til: den störst mulige pålidelighed i det store som i det små. Under min egen brug af katalogen er jeg indtil videre kun stödt på én unöjagtighet: den under nr. 70a (renskrift af klarinetkoncerten) anförte blyantskitse omfatter ikke fem, men seks takter, og den er för strygeorkester, ikke strygekvartet. Detaljer af denne mikroskopiske störrelsesorden skal ikke hindre mig i at sige Birgit Bjørnum og Klaus Møllerhøj tak för det uvurderlige stykke værktöj, som de her har leveret fremtidens Carl Nielsen-forskning.

Finn Mathiassen

Anelise og Thorkild Knudsen: Seks indgange til balladen I-III. (=Folkemusikhus 13-15). Folkemusikhuset i Hogager, Holstebro 1995. 507 + 103 + 227 s. Ill. Noder. ISBN 87-983936-3-4 og 87-983936-2-6. Kr: 300,-.

Författarna till *Seks indgange til balladen*, Anelise och Thorkild Knudsen, har i många år arbetat i Folkemusikhuset i Hogager vid Hol-

stebro. Det var Thorkild Knudsen som etablerade Folkemusikhuset i början av 1970-talet och sedan dess har man där arbetat både med folkmusikforskning och med kurser, seminarier och praktisk musikutövning.

Thorkild Knudsen har sedan länge – och så småningom tillsammans med Anelise Knudsen – arbetat med de danska balladmelodierna. Redan 1961 publicerade han uppsatsen „Model, type og variant“ som till stor del innebar ett nytt sätt att se på melodierna. Det var en uppsats som diskuterades och som citerades i åtskilliga vismelodisammanhang. Samma grundsyn har Knudsen i sin inledning till melodibandet (nr XI) till *Danmarks gamle Folkeviser (DgF)*.

När nu Anelise och Thorkild Knudsen ger ut ett ganska digert verk som skall ge läsaren sex ingångar till balladerna blir också förväntningarna stora. Men inför resultatet måste jag genast erkänna att jag ställer mig totalt frågande och dessutom är något besviken.

Seks indgange til balladen är uppdelad på tre delar. I första delen får man texter och melodier till III balladtyper. Vad som återges här är tydligen de versioner som använts vid Folkemusikhusets seminarier, de flesta sjungna av Anelise Knudsen. För t.ex. den kända balladen *Elveskud* uppges som källa Anelise Knudsen 1976 efter Sidsel Jensdatter 1866-68 och andra källor från 1500-1800-talen. De återgivna texterna är således kompilat. Alla strofer är uppställda som 2-radiga. Omkvädestexterna är borttagna och återges i stället tillsammans med melodin. Å andra sidan saknas som regel versernas text under melodin, vilket kan göra det svårt att finna den rätta anpassningen text-melodi. På „notsystem“ med tre linjer återges vidare melodiernas kärntoner med hjälp av teckensymboler för olika handrörelser. „Til hver tone i balladeskalaen hörer en passende håndstilling, og til hver bevægelse en lyd.“ (del III, s. 1).

Del II, „Seks indgange – læsestykker“, handlar om sex vägar in till balladen: balladsångaren, orden, tonerna, dansen, framförandeformen och balladscenen. Det skulle här kunna handla om sex för balladen verkligt viktiga faktorer men i stället förs man in i en tämligen diffus mytisk värld, där det gängse balladbegreppet inte längre tycks gälla – trots att man utgår från visorna i *DgF*, från „Gammelballaderne“. Det korta avsnittet om balladtonen heter symptomatiskt nog „Ballade-

tonen er myte“, och för den som t.ex. inte läst Thorkild Knudsens inledning till *DgF*:s melodiband – där han på ett tydligt sätt framför sin syn på balladmelodikens uppbyggnad – är detta avsnitt snarast förvirrande. Det ger i varje fall visforskaren ingenting. Del III, „At forstå er at bruge – øvelser og forsøg“ är en beskrivning av den praktiska tillämpningen i Folkemusikhuset av författarnas idéer.

Det vore emellertid orättvist att se på boken enbart utifrån ett folkloristiskt eller musiketnologiskt perspektiv. Författarna säger själva i förordet: „Formålet er alene at give fornyere af Balladetraditionen et udgangspunkt mere.“ Men även från en presumptiv utövers perspektiv frågar man sig om boken verkligen kan bidra till att någon närmar sig balladen. Att melodiernas kärntoner kan ge personliga upplevelser som man vill uttrycka i handlinger och i dans är givetvis ingenting negativt; det kan tvärtom ses som ett bevis för balladens förmåga att än i dag fascinera människor. Men för den som inte deltagit i Folkemusikhusets aktiviteter måste detta sätt att nalkas balladen te sig ganska förbryllande och kan knappast göra den mer förståelig.

Här finns också en del påstående som är klart missvisande eller felaktiga eller i varje fall inte utan vidare kan hävdas utan kommentarer och exemplifieringar. I del II räknar t.ex. författarna med att många av de gamla gråtsångernas klagoutbrott levat kvar i balladens omkväden (s. 28-29) och att balladsångaren är professionell (s. 93). När man sedan dessutom anser att grundlaget för balladen uppbyggades för årtusenden sedan, räknar schamanen och gycklaren till de första balladsångarna (s. 3) och menar att balladen är gammal som språket för att den är en del av språket (s. 37) osv., då har man inte bara avskurit sig från balladens verklighet utan definitivt tagit steget över till en ren upplevelsevärld som tycks vara helt dominerad av denna visgenre.

Seks indgange til balladen är en märklig bok med märkliga påståenden. Hela balladgenren – vad nu än denna står för här – har totalt „mytiserats“. I bokens del II (s. 49) sägs: „Balladen er for mig en strøm af usynlige meddelelser som besætter mig. Det gælder ord og det gælder toner.“ Här ligger förmodligen förklaringen till hela framställningen.

Margareta Jersild

Doris Stockmann (red.): Volks- und Populärmusik in Europa (=Neues Handbuch der Musikwissenschaft 12), Laaber 1992. 506 s. Ill. Noder. ISBN 3-89007-042-6. DM 220,-.

Med dette bind afsluttes *Neues Handbuch der Musikwissenschaft*. På de tolv år fra 1980 til 1992 lykkedes det serieredaktøren Carl Dahlhaus og Laaber-Verlag at få skibet i havn, et flagskib for musikvidenskab, kan man roligt sige. Værket omfatter mere end 5000 sider med over 1500 illustrationer og 1000 nodeeksempler; alene bibliografierne fylder 350 s. og registrene 300 s. Hvor Ernst Bückens gamle *Handbuch der Musikwissenschaft* (ti bd., 1927-1934) udgik fra en åndshistorisk-stilkritisk metode, så har Carl Dahlhaus i nyudgaven anlagt en strukturhistorisk tilgang, der forsøger at skabe en syntese af kompositions-, institutions- og idehistorie. Dahlhaus kom ikke selv til at opleve værkets fuldendelse, idet han døde kun 60 år gammel i 1989; hans arbejde som redaktør er blevet færdiggjort af Hermann Danuser. (Seriens fjerde og sjette bind blev anmeldt i nærværende årbog 1982).

Neues Handbuch skildrer musikkens historie i Europa, fra antiken til i dag, i syv bind. Dertil kommer to bind om resten af verden, et bind om systematisk musikvidenskab, ét om musikalsk interpretation og altså ét om folke- og populærmusik i Europa. (I 1995 udkom desuden et særskilt registerbind). Det faktum, at tre bind har et musiketnologisk præg, afspejler, hvordan denne gren af musikvidenskab er vokset i de senere årtier.

Folkemusikbindet – som vi herefter vil koncentrere os om – er skrevet af ikke mindre end 11 forfattere. Emnet er vidtspændende, idet Europa rummer næsten 70 sprogområder, og redaktøren indrømmer da også i forordet, at det faktisk er en umulig opgave at give en sammenfatning af den eksisterende viden. Des mere imponerende er det, at bogen under Doris Stockmanns redaktion er blevet fremragende. Den balancegang mellem fremlæggelse af fakta og problematisering af metoder, som er tilstræbt, er lykkedes på en fornem måde.

Bogen er en ordentlig klods: 508 sider med en klummebredde på 16,1 cm. Selv om brødteksten er relativt stor (12 punkt, formoder jeg), så bevirker den ringe skydning mellem linjerne, at indtrykket er massivt. Bedre bliver det ikke af, at teksten opererer med to niveauer, idet der til stadighed er flettet afsnit